

EMILE CLAUS, SCHILDER VAN DE ZON

WIK / LESPAKKET / BAO 3-6

EMILE CLAUS, SCHILDER VAN DE ZON

Stap in de wereld van Emile Claus. Deze **prins van het luminisme** keek met een open blik naar de natuur en ving het fonkelen van de zon, het glinsteren van het water, de warmte van de lucht. Met deze lessuggesties duik je samen met hem het licht in.

Maak je klaar om te denken én doen: **schilderen, woorden zoeken, licht vangen, spiegelen** en **experimenteren**. Soms met verf, soms met papier, soms gewoon met je ogen dicht. Ontdek hoe kunstenaars anders kijken, hoe de natuur je kan verwonderen, hoe licht tegelijk kunst en wetenschap is.

We **wandelen** als in Japanse **shinrin-yoku** door de natuur, oefenen **mindfulness** met onze zintuigen, onderzoeken hoe licht breekt en weerkaatst, en maken er kunst van in beeld en taal.

Veel plezier!

DE NATUUR

LUISTER NAAR *HET MEISJE AAN DE LEIE*

— DOEN

Bekijk aandachtig Claus' schilderij *Meisje aan de Leie* terwijl je de audioguide beluistert.

Audioguide *Meisje aan de Leie*

Emile Claus, *Meisje aan de Leie*, ca. 1892, Antwerpen
© The Phoebus Foundation

BOSBADEN

— DENKEN

Wat gebeurt er met jou als je helemaal één wordt met de natuur? Lukt het je in de natuur om even aan helemaal niets te denken?

— DOEN

In Japan heet het shinrin-yoku: bosbaden. Dat betekent baden in de geuren, geluiden en kleuren van het bos. Wandel samen in stilte zonder haast een stukje natuur in. Zet al je zintuigen open: hoor het kraken van takjes, ruik de aarde, voel de wind op je wangen, proef de lucht. Druk het invulblad hieronder af en neem het mee.

© Sanne Van de Werf

BOSBADEN

DEZE GEDACHTEN GEEF IK MEE AAN
DE WOLKEN:

5 DINGEN DIE IK ZIE:

4 DINGEN DIE IK HOOR:

3 DINGEN DIE IK VOEL:

2 DINGEN DIE IK RUIK:

1 DING DAT IK KAN PROEVEN:

BUITEN SCHILDEREN

— DENKEN

Waar zou jij het liefst schilderen: buiten in de natuur of binnen in een atelier? Waarom?

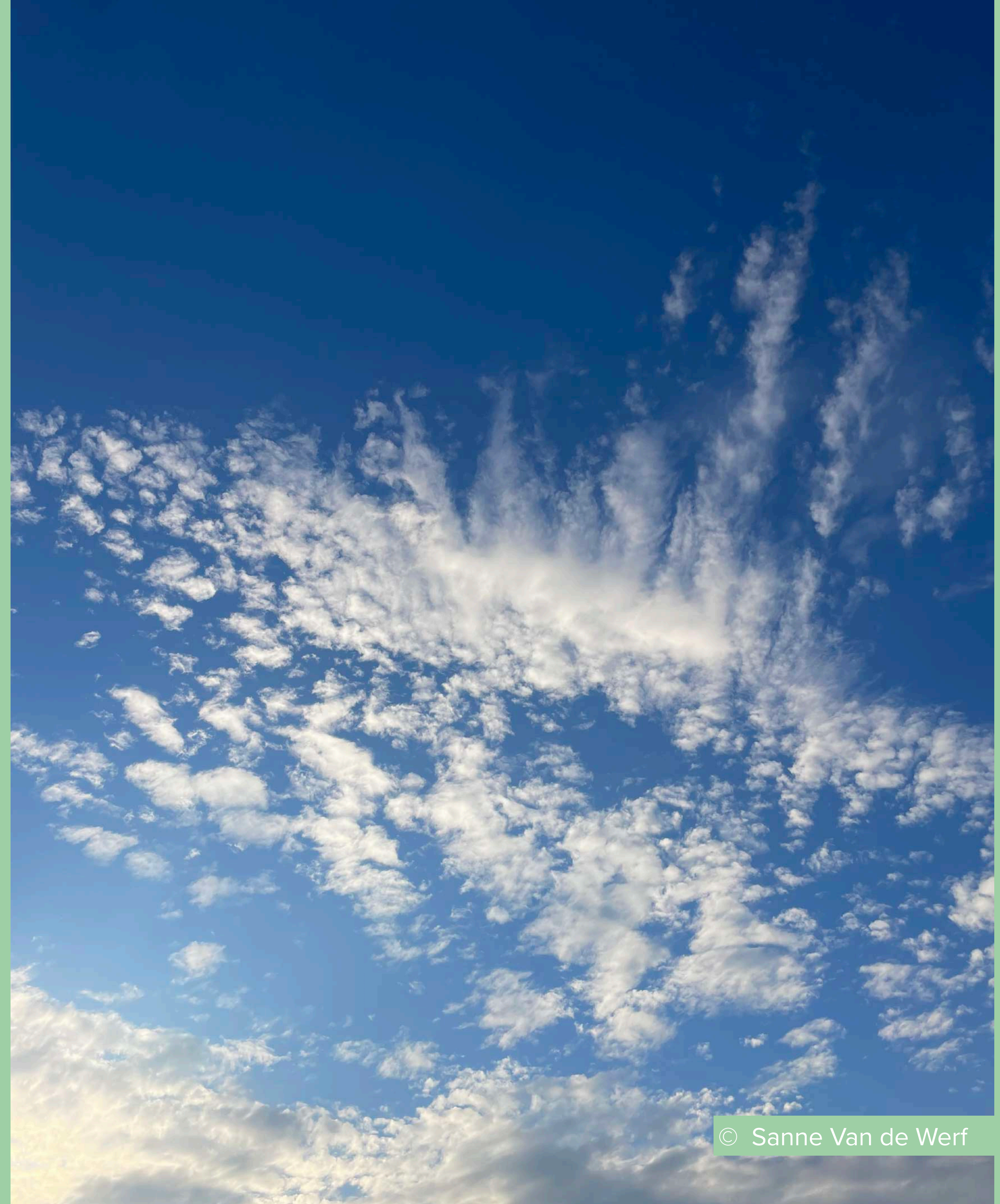
— DOEN

> Neem je teken- en schildergerief en ga naar buiten!

> Zoek je favoriete plekje: een boom, een stukje lucht, een hoek van de speelplaats.

> Zet je neer en schilder of teken wat je ziet.

TIP: Laat de zon en de wolken meeschilderen: hoe verandert je beeld wanneer het licht verschuift? Misschien waait er een blaadje in je verf of druppelt er regen op je blad... Laat het allemaal deel worden van je kunstwerk.

© Sanne Van de Werf

SCHILDEREN MET WOORDEN

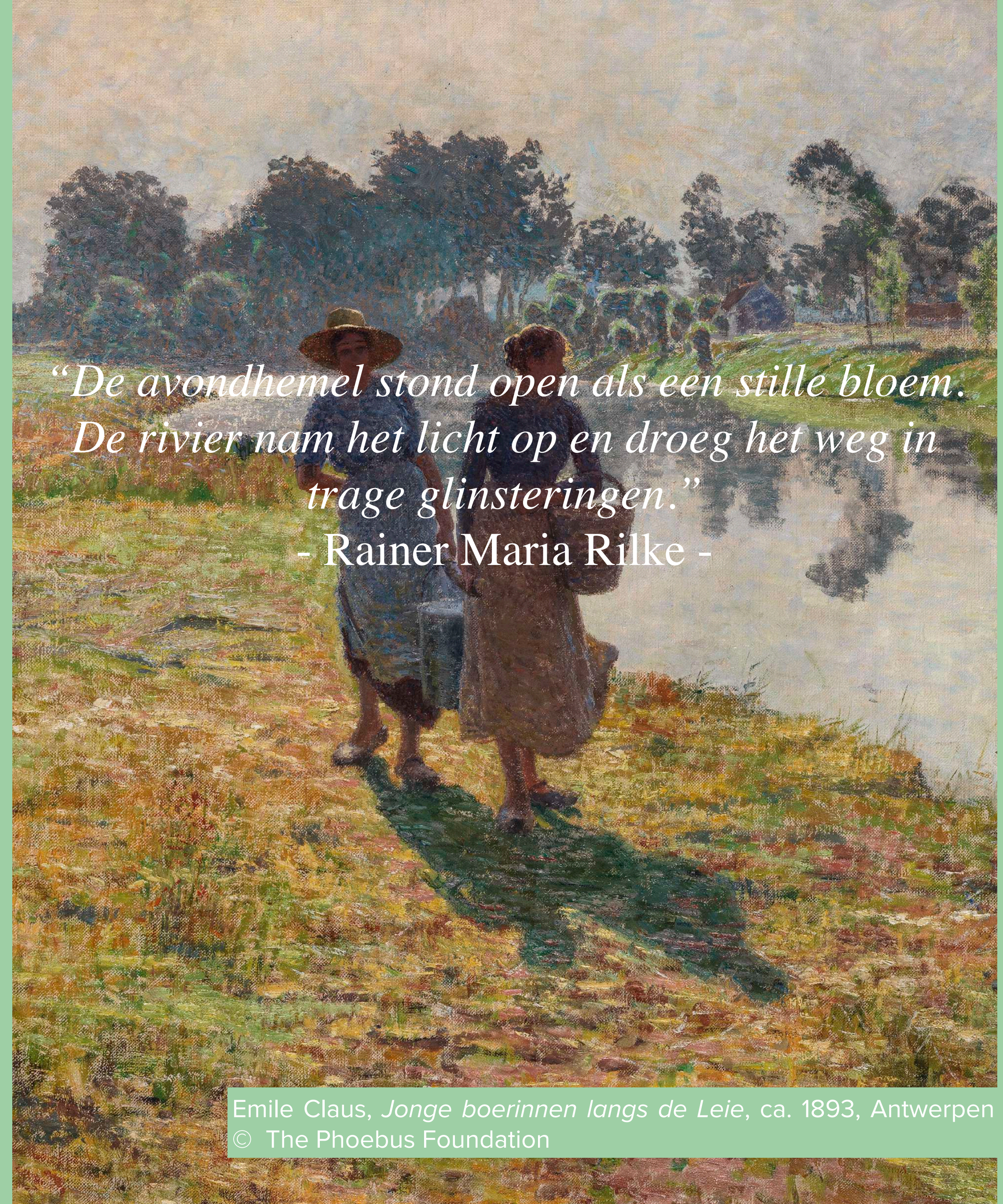
— DENKEN

Kan een zin even kleurrijk zijn als een penseelstreek? Kunnen woorden licht laten fonkelen?

— DOEN

Kies één van onderstaande landschappen* uit. Schrijf een korte poëtische tekst waarin je niet gewoon en droog beschrijft wat je ziet, maar schildert met woorden. Gebruik kleuren, geluiden, geuren.

* Je kan kiezen uit schilderijen van Claus of uit foto's van landschappen.

*“De avondhemel stond open als een stille bloem.
De rivier nam het licht op en droeg het weg in
trage glinsteringen.”*

- Rainer Maria Rilke -

Emile Claus, *Jonge boerinnen langs de Leie*, ca. 1893, Antwerpen
© The Phoebus Foundation

Emile Claus, *Ochtend in juni*, 1908, Antwerpen © The Phoebus Foundation

Emile Claus, *Landschap aan de Leie*, ca. 1895-1905, Antwerpen © The Phoebus Foundation

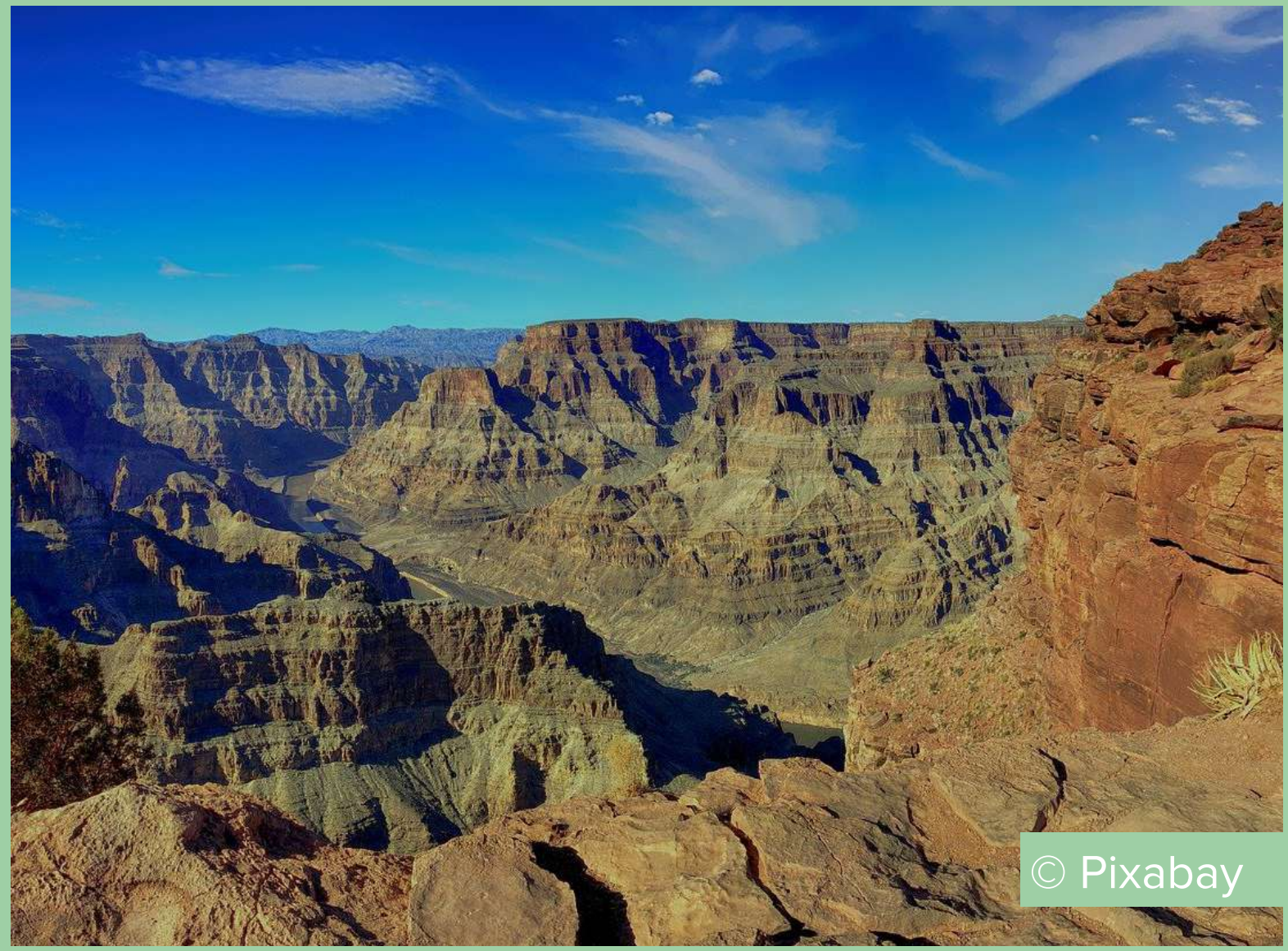
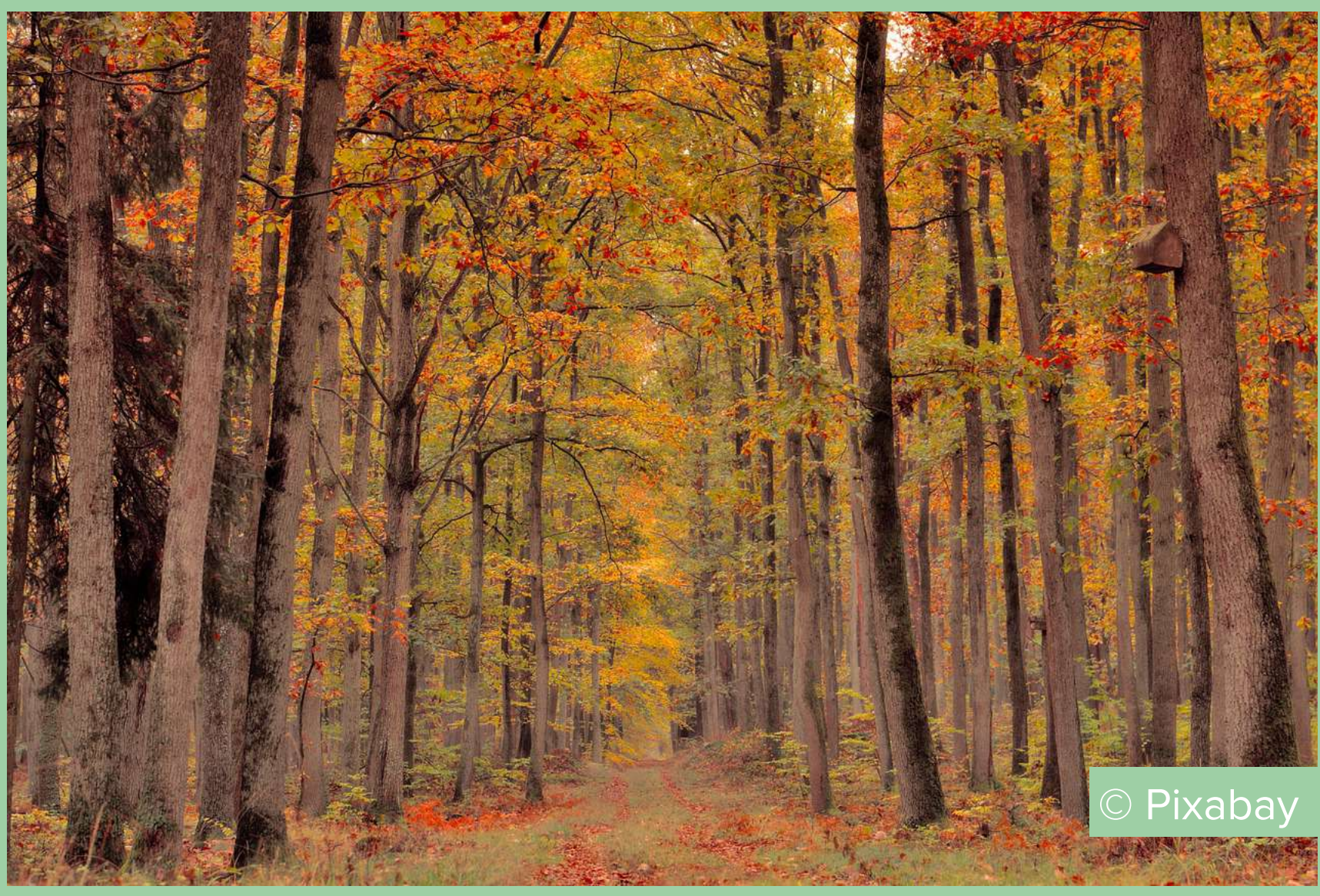
Emile Claus, *Meisje aan de Leie*, ca. 1892, Antwerpen © The Phoebus Foundation

Emile Claus, *Zonnige dreef met koeien*, ca. 1908, Antwerpen © The Phoebus Foundation

Emile Claus, *In Vlaenderen*, ca. 1890, Antwerpen © The Phoebus Foundation

EEN LANDSCHAP IN JE HOOFD

— DENKEN

Hoeveel details heb je nodig om een beeld te vormen in je hoofd?

— DOEN

> Vorm per twee een duo.

> Een kind beschrijft het kunstwerk “*Zonnige dreef met koeien*” van Emile Claus met zoveel mogelijk details: kleuren, vormen, mensen, dieren, bewegingen, compositie, ...

> Het andere kind tekent het beeld alleen op basis van de beschrijving.

> Bekijk samen de tekening en het oorspronkelijke kunstwerk van Claus. Wat is hetzelfde? Wat is anders? Waar zat de verbeelding ernaast – en maakt dat het misschien nog mooier?

Emile Claus, *Zonnige dreef met koeien*, ca. 1908, Antwerpen © The Phoebus Foundation

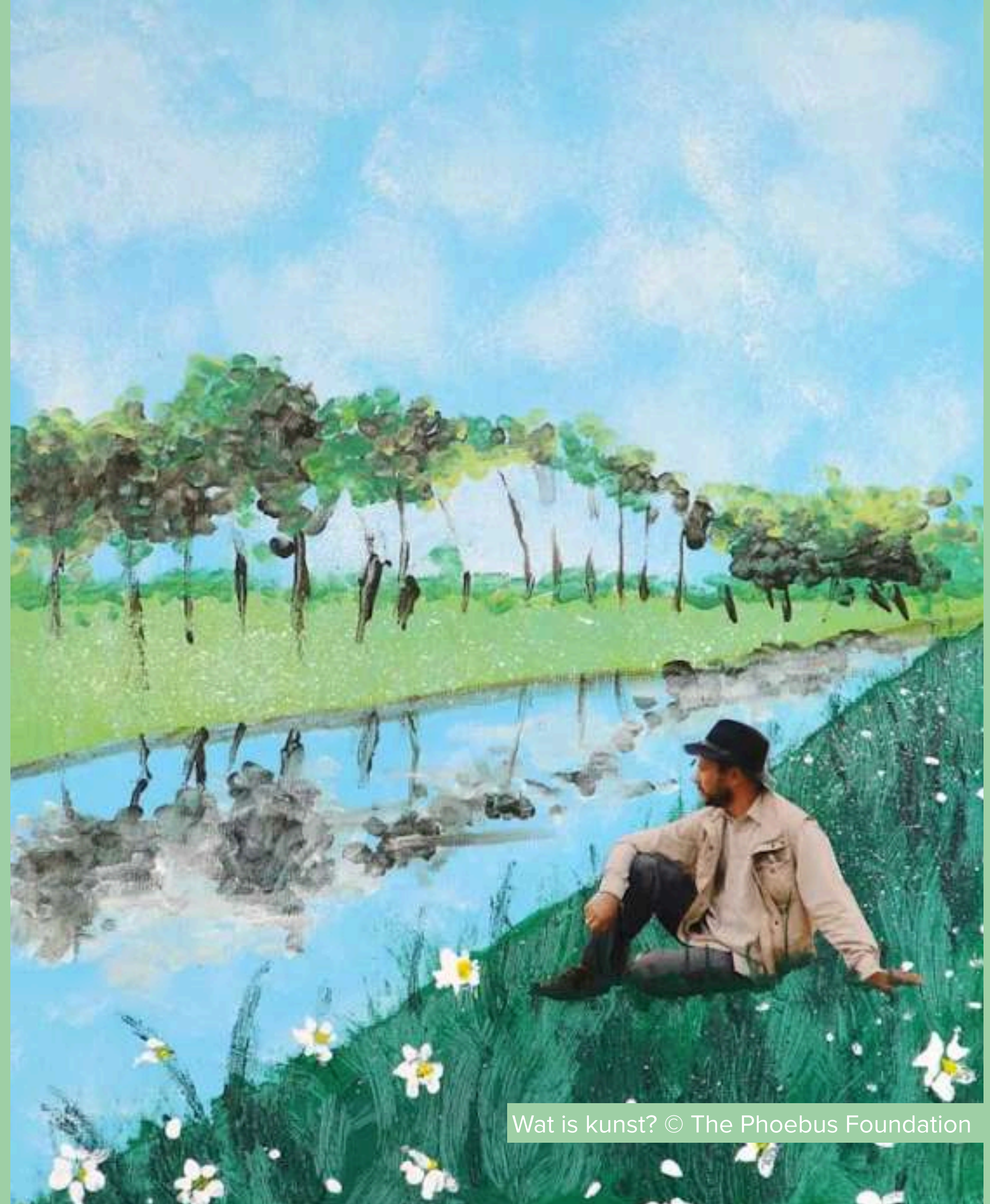
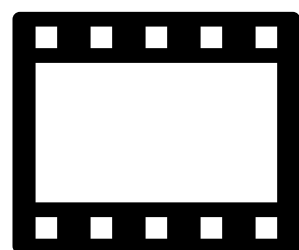
JIJZELF AAN DE LEIE

— DENKEN

Als jij de natuur zou schilderen, welk gevoel zou jij dan in het licht verstoppen?

— DOEN

Bekijk de tutorial in dit [DIY-filmpje](#). Volg het stappenplan en schilder een zomers landschap in de stijl van Claus met jezelf in de hoofdrol.

Wat is kunst? © The Phoebus Foundation

HET LIGHT

LICHT IN DE KUNST

— DENKEN

Is licht alleen maar iets dat de dingen zichtbaar maakt, of kan het ook een gevoel of een verhaal vertellen?

— DOEN:

- > Kijk aandachtig naar deze kunstwerken waarin licht de hoofdrol speelt. Welk werk raakt jou het meest?
- > Vorm een groepje en ga in gesprek met de kinderen die hetzelfde kunstwerk kozen: wat zie je? Hoe voelt het licht? Welke kleuren zie je?
- > Zoek in boeken of op het internet meer informatie over jullie kunstwerk en de rol van licht erin.
- > Houd een pleidooi waarom dit kunstwerk het mooiste licht weergeeft en overtuig je klasgenoten van je keuze.

Claude Monet, *Impression soleil levant*, 1872, Parijs

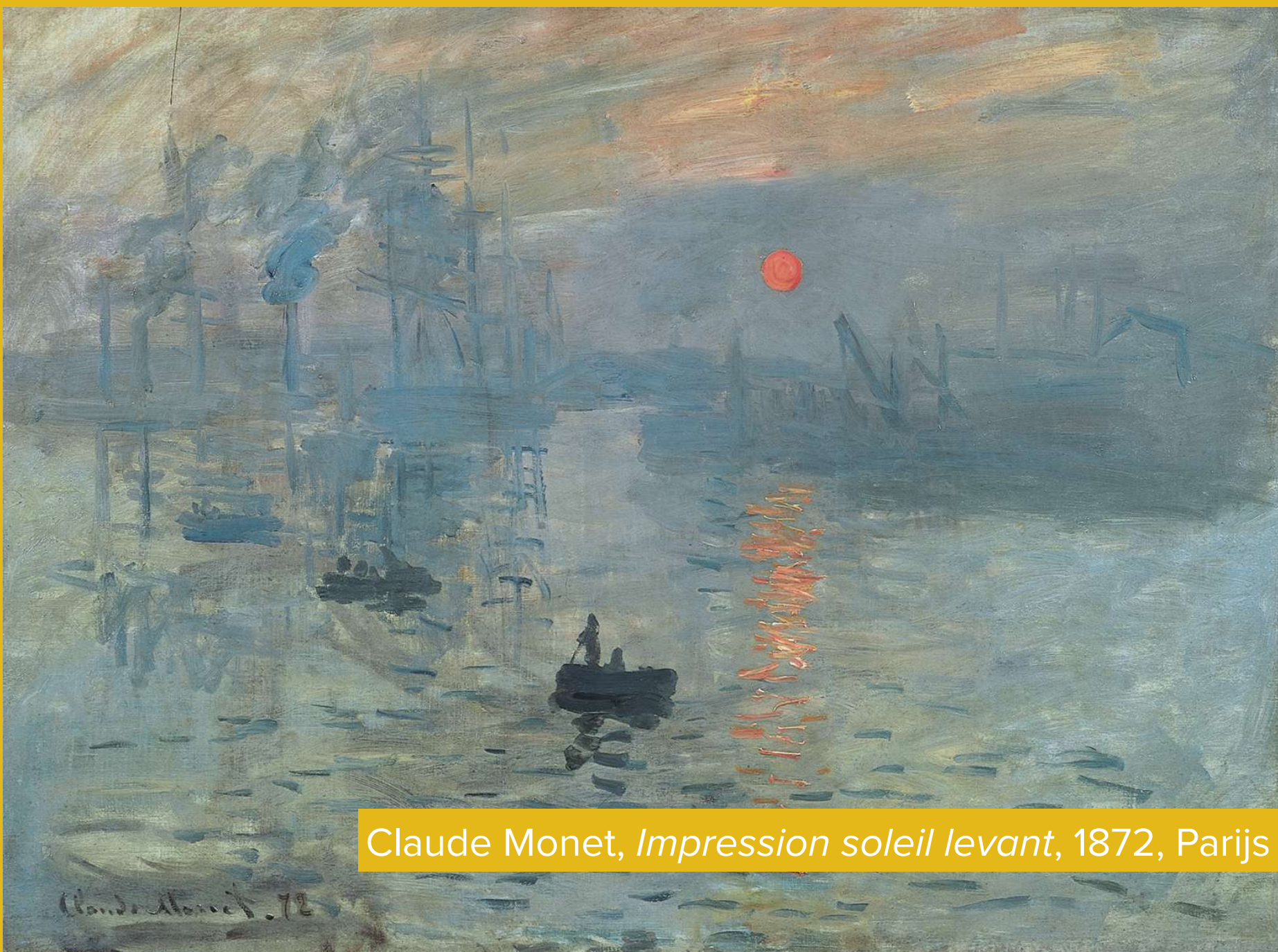
Caravaggio, *De roeping van Matteüs*, 1599-1600, Rome

James Turrell, *Skyspace*, 1994, Antwerpen © M HKA

Emile Claus, *Meisje aan de Leie*, ca. 1892, Antwerpen
© The Phoebus Foundation

Claude Monet, *Impression soleil levant*, 1872, Parijs

Olafur Eliasson, *The weather project*, 2003, Tate Modern Londen
© Tate Photography (Andrew Dunkley & Marcus Leith)

Theodoor Rombouts, *Bij de tandentrekker*, ca. 1620, Antwerpen
© MSK Gent

LICHTSCHILDRELEN

— DENKEN

Kunstenaar Pablo Picasso schilderde letterlijk met licht. Hij maakte lichttekeningen door in een donkere ruimte met een penlicht figuren te tekenen. Hoe leg je dat licht vast op foto?

— DOEN:

- > Maak de klas donker.
- > Neem een zaklamp en teken er een figuur mee in de lucht.
- > Experimenteer met het maken van foto's tot het lukt om de lichttekening goed in beeld te brengen.

Gjon Mili, *Pablo Picasso schildert met licht*, 1949
© The LIFE Picture Collection/Shutterstock

LICHT DAT DANST, BREEKT EN BEWEEGT

— DENKEN

Kan je licht vangen? Of is het altijd aan het ontsnappen?

— DOEN:

- > Vorm groepjes per vier
- > Kies hieronder één proefje uit en experimenteer met de materialen.
- > Noteer je waarnemingen en mogelijke verklaringen en presenteer je bevindingen nadien aan je klasgenoten.

PROEFJE 1: SPIEGELVANGERS

Materiaal: Kleine spiegel, zonlicht of zaklamp

Opdracht: Laat het licht via de spiegel op de muur of het plafond schijnen. Beweeg de spiegel en laat de lichtvlek dansen.

Vraag: Hoe verandert de lichtvlek als je de spiegel beweegt of kantelt?

PROEFJE 2: WATERREFLECTIE

Materiaal: Kom met water, zaklamp

Opdracht: Schijn met de zaklamp in de kom met water. Beweeg zachtjes het water en kijk naar de muur of tafel.

Vraag: Welke vormen of patronen zie je ontstaan? Lijken ze stil of in beweging?

PROEFJE 3: GLASBREKERS

Materiaal: Glas met water, zaklamp

Opdracht: Zet een glas water neer en schijn er een lichtstraal door. Bekijk wat er gebeurt aan de andere kant.

Vraag: Hoe verandert de lichtstraal als ze door het glas gaat? Zie je kleuren of een regenboog?

PROEFJE 4: LICHTPARCOURS

Materiaal: Meerdere spiegels, zaklamp

Opdracht: Zet de spiegels achter elkaar. Probeer de lichtstraal van de zaklamp via spiegel tot spiegel te laten reizen.

Vraag: Hoeveel spiegels kan je gebruiken zonder dat de lichtstraal verdwijnt? Wat maakt het moeilijk of gemakkelijk?

VANG HET LICHT

— DENKEN

Wat doet licht met een ruimte? Hoe kan licht je stemming veranderen?

— DOEN:

- > Knip vormen uit doorschijnende materialen (plastic, cellofaan, vloeipapier).
- > Maak er figuren van: druppels, cirkels, sterren of iets helemaal nieuws.
- > Hang ze op voor een raam met plakband of draadjes.
- > Kijk hoe het zonlicht door de vormen en kleuren heen valt en een schilderij maakt op de vloer en muren. Hoe voelt het om door het licht heen te lopen?

EEN ZOMEROCHTEND VERBEELD

— DENKEN

Hoe ruikt een ochtend in juni? Hoe kleurt het licht op zo'n dag — zachtroze, stralend wit, knetterend geel? Wat voel jij als je je ogen sluit en de zomerzon door je wimpers priemt? Wat hoor je?

— DOEN:

> Maak een kunstwerk met als titel “*Ochtend in juni*”. Laat je fantasie los en maak je eigen kunstwerk over licht. Kies zelf materialen en een beeldende techniek. Je mag werken met wat jij wil: verf, papier, hout, folie, lampjes, spiegels... Bouw, schilder of knutsel: jij beslist hoe jouw licht eruitziet.

> Vergelijk nadien jouw “*Ochtend in juni*” met die van Emile Claus.

OUCHTEND IN JUNI

Emile Claus, *Ochtend in juni*, 1908, Antwerpen © The Phoebus Foundation

LICHT IN TAAL

— DENKEN

Hoe kan je praten over het licht zonder het woord licht te gebruiken?

— DOEN:

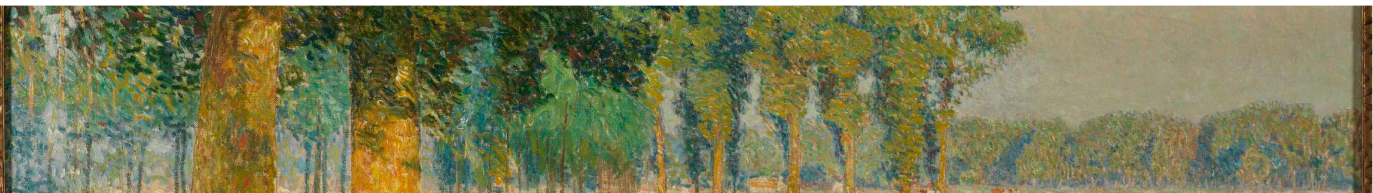
Verzamel het woord “licht” in zoveel mogelijk talen (Nederlands, Frans, Engels, Arabisch, Duits, Spaans, ... en de thuistalen van de klas). Maak samen een kleurrijke woordenlijst.

Emile Claus, (detail uit) *Jonge boerinnen langs de Leie*, ca. 1893, Antwerpen
© The Phoebus Foundation

EINDTERMEN EN DOELEN

			
EINDTERM		DE NATUUR	HET LICHT
LO MOTORISCHE COMPETENTIES - RUSTERVARINGEN 1.7 De leerlingen hebben in rust controle over ademhaling en spieren.		X	
LO MOTORISCHE COMPETENTIES - RUSTERVARINGEN 1.8 De leerlingen zijn bereid om een sfeer van rust te creëren.		X	
LO MOTORISCHE COMPETENTIES - BEWEGEN IN VERSCHILLENDE MILIEUS - 1.23 De leerlingen bewegen op een aangepaste manier in de vrije natuur.		X	
MENS EN MAATSCHAPPIJ -ALGEMENE VAARDIGHEDEN - 4.12 De leerlingen kunnen in een landschap gericht waarnemen en ze kunnen op een eenvoudige wijze onderzoeken waarom het er zo uitziet.		X	
MENS EN MAATSCHAPPIJ - 5.Brongebruik 5.1 De leerlingen kunnen op hun niveau verschillende informatiebronnen raadplegen.			X
MUVO BEELD - 1.1 De leerlingen kunnen door middel van kunst- en beeldbeschouwing een persoonlijk waardeoordeel ontwikkelen over beelden en beeldende kunst van vroeger, van nu en van verschillende culturen.			X
MUVO BEELD - 1.2 De leerlingen kunnen door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten.		X	X
MUVO BEELD - 1.3 De leerlingen kunnen beeldinformatie herkennen, begrijpen, interpreteren en er kritisch tegenover staan.		X	X
MUVO BEELD - 1.4 De leerlingen kunnen plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.		X	
MUVO BEELD - 1.6 De leerlingen kunnen tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven.		X	X
MUVO MEDIA - 5.3 De leerlingen kunnen soorten van eenvoudige hedendaagse audiovisuele opnamen en weergavetoestellen (informatiedragers) aanwijzen, benoemen en ze creatief bedienen.			X

EINDTERM	DE NATUUR	HET LICHT
MUVO ATTITUDES - 6.1 De leerlingen kunnen blijvend nieuwe dingen uit hun omgeving ontdekken	X	X
MUVO ATTITUDES - 6.2 De leerlingen kunnen zonder vooroordelen naar kunst kijken en luisteren.		X
MUVO ATTITUDES - 6.3 De leerlingen kunnen genieten van het muzisch handelen waardoor hun expressiemogelijkheden verruimen.	X	X
MUVO ATTITUDES - 6.4 De leerlingen kunnen vertrouwen op hun eigen expressiemogelijkheden en durven hun creatieve uitingen tonen.	X	X
MUVO ATTITUDES - 6.5 De leerlingen kunnen respect betonen voor uitingen van leeftijdgenoten, behorend tot eigen en andere culturen.		X
NEDERLANDS - SPREKEN - 2.6 De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) het gepaste taalregister hanteren als ze: van een behandeld onderwerp of een beleefd voorval een verbale/non-verbale interpretatie brengen, die begrepen wordt door leeftijdgenoten.	X	
NEDERLANDS - LUISTEREN - 1.5 De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie op een persoonlijke en overzichtelijke wijze ordenen bij een uiteenzetting of instructie van de leerkracht / klasgenoot.	X	
NEDERLANDS - SCHRIJVEN - 4.7 De leerlingen kunnen hun teksten verzorgen rekening houdende met handschrift en lay-out, spellingsafspraken en - regels toepassen	X	
NEDERLANDS - SCHRIJVEN - 4.8 De leerlingen ontwikkelen bij het realiseren van de eindtermen voor schrijven de volgende attitudes: schrijfbereidheid, plezier in schrijven, bereidheid tot nadenken over het eigen schrijfgedrag, bereidheid tot het naleven van schrijfconventies.	X	
NEDERLANDS - STRATEGIEËN - 5.1 De leerlingen kunnen bij de eindtermen luisteren, lezen, spreken en schrijven de volgende strategieën inzetten: zich oriënteren op aspecten van de luister-, lees-, spreek- en schrijftaak: doel, teksttype en eigen kennis, en voor spreken en schrijven ook op de luisteraar of lezer.	X	
NEDERLANDS - STRATEGIEËN - 5.2 De leerlingen kunnen bij de eindtermen schrijven de volgende strategieën inzetten: hun manier van schrijven afstemmen op het luister-, lees-, spreek- of schrijfdoel en op de luisteraar of lezer.	X	

	DE NATUUR	HET LICHT
NEDERLANDS - STRATEGIEËN - 5.3 De leerlingen kunnen bij de eindtermen schrijven de volgende strategieën inzetten: tijdens het schrijven hun aandacht behouden voor het bereiken van het doel.	X	
NEDERLANDS TAALBESCHOUWING - OVERKOEPELEN DE VAARDIGHEDEN 6.2 Bij het reflecteren op taalgebruik en taalsysteem tonen de leerlingen interesse in en respect voor de persoon van de ander, en voor de eigen en andermans cultuur.		X
NEDERLANDS TAALBESCHOUWING - TAALGEBRUIK - 6.4 Met het oog op doeltreffende communicatie kunnen de leerlingen in voor hen relevante en concrete taalgebruikssituaties op hun niveau reflecteren op het gebruik van in hun omgeving voorkomende talen en talige aspecten van cultuuruitingen in hun omgeving.		X
NEDERLANDS TAALBESCHOUWING - BEGRIPPEN EN TERMEN - 6.7 De leerlingen kunnen bij alle eindtermen Nederlands de taalbeschouwelijke begrippen en termen moedertaal, dialect en vreemde taal gebruiken		X
NEDERLANDS - INTERCULTURELE GERICHTHEID - 7 De leerlingen tonen een (inter)culturele gerichtheid. Dit houdt in dat ze verschillende cultuuruitingen met een talige component in hun omgeving exploreren en er betekenis aan geven; uitgaande van het eigen referentiekader enige kennis verwerven over de diversiteit in het culturele erfgoed met een talige component en er waardering voor krijgen.		X
WETENSCHAPPEN EN TECHNIEK - Algemene vaardigheden 1.1 De leerlingen kunnen gericht waarnemen met alle zintuigen en kunnen waarnemingen op een systematische wijze noteren	X	X
WETENSCHAP EN TECHNIEK - NATUUR - ALGEMENE VAARDIGHEDEN 1.2. De leerlingen kunnen, onder begeleiding, minstens één natuurlijk verschijnsel dat ze waarnemen via een eenvoudig onderzoek toetsen aan een hypothese.		X
WETENSCHAP EN TECHNIEK - LEVENDE EN NIET-LEVENDE NATUUR - 1.14. De leerlingen kunnen van courante materialen uit hun omgeving enkele eigenschappen aantonen.		X
WETENSCHAP EN TECHNIEK - LEVENDE EN NIET-LEVENDE NATUUR 1.15. De leerlingen kunnen illustreren dat een stof van toestand kan veranderen.		X
KERNCOMPONENTEN VAN TECHNIEK - 2.6 De leerlingen kunnen illustreren hoe technische systemen onder meer gebaseerd zijn op kennis over eigenschappen van materialen of over natuurlijke verschijnselen.		X

